OLIY TA'LIMDA O'QITISH USULLARINING ZAMONAVIY TENDENTSIYALARI

Normurodov Mirkamol Nurmurod o'g'li
Maxsus pedagogika kafedrasi o'qituvchisi CHDPU, Chirchiq, O'zbekiston
ORCID ID: https://orcid.org/ 0009-0004-4606-0161
mirkamolnormurodov@gmail.com
CHDPU Maxsus pedagogika: tiflopedagogika yo'nalishi 1-bosqich talabalari

Amonulloyeva O'g'iloy Jamoliddin qizi
Jahonova Nargiza G'ulom qizi
Murotova Charos Sunnatilloyevna
Ne'matova Mohinur To'lqin qizi
Yakubova Shoxsanam Sherzad qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida o'qitish usullarining zamonaviy tendentsiyalari keng qamrovda tahlil qilinadi. Xususan, ta'lim jarayonining raqamlashtirilishi, sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi, talaba markazli yondashuvning rivojlanishi, interaktiv metodlarning keng qo'llanilishi va kompetensiyaga asoslangan ta'lim modelining shakllanishi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning afzalliklari, ularni joriy etishdagi muammolar va istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimini takomillashtirish uchun ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy ta'lim, oliy ta'lim, innovatsion metodlar, raqamli pedagogika, sun'iy intellekt, interaktiv o'qitish, blended learning, kompetensiya, adaptiv ta'lim, mustaqil o'rganish

Аннотация: В данной статье представлен всесторонний анализ современных тенденций в методах обучения в системе высшего образования. В частности, научно обоснованы цифровизация образовательного процесса, внедрение технологий искусственного интеллекта, развитие студентоцентрированного подхода, широкое использование интерактивных методов и формирование компетентностно-ориентированной модели образования. Также проанализированы преимущества современных педагогических технологий, проблемы и перспективы их внедрения. Результаты исследования служат основой для разработки научно-практических рекомендаций по совершенствованию системы высшего образования.

Ключевые слова: современное образование, высшее образование, инновационные методы, цифровая педагогика, искусственный интеллект, интерактивное обучение, смешанное обучение, компетентностное обучение, адаптивное обучение, самостоятельное обучение

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of modern trends in teaching methods in the higher education system. In particular, the digitalization of the educational process, the introduction of artificial intelligence technologies, the development of a student-centered approach, the widespread use of interactive methods, and the formation of a competency-based education model are scientifically substantiated. The advantages of modern pedagogical technologies, problems and prospects for their implementation are also analyzed. The results of the

study serve to develop scientific and practical recommendations for improving the higher education system.

Keywords: modern education, higher education, innovative methods, digital pedagogy, artificial intelligence, interactive teaching, blended learning, competency, adaptive learning, independent learning

Kirish

XXI asrda bilimlar iqtisodiyoti shakllanib borayotgan bir davrda ta’lim tizimi jamiyat taraqqiyotining asosiy omiliga aylanmoqda. Ayniqsa, oliy ta’lim muassasalari zamonaviy mehnat bozoriga mos, kreativ, tanqidiy fikrlaydigan va tez o‘zgaruvchan sharoitlarga moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash vazifasini bajarmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, an’anaviy o‘qitish usullari bugungi kun talablariga to‘liq javob bermasligi sababli, ta’lim jarayonini modernizatsiya qilish zarurati yuzaga kelmoqda. Zamonaviy tendentsiyalar ta’lim jarayonining faqat mazmunini emas, balki uning shakli, usullari va vositalarini ham tubdan o‘zgartirmoqda.

Bugungi kunda oliy ta’lim tizimi global integratsiya jarayonlariga jalb etilgan bo‘lib, xalqaro standartlarga moslashish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ta’lim sifatini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu bois zamonaviy o‘qitish usullarini o‘rganish va ularni amaliyotga joriy etish ilmiy jihatdan muhim masaladir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Oliy ta’limda o‘qitish usullarining zamonaviy tendentsiyalari so‘nggi yillarda ko‘plab mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan keng o‘rganilmoqda. Xususan, zamonaviy pedagogika va ta’lim texnologiyalari sohasidagi ilmiy ishlar ta’lim jarayonining an’anaviy modeldan innovatsion, talaba markazli modelga o‘tayotganini ko‘rsatadi. Selwyn (2016) o‘z tadqiqotlarida ta’limning raqamlashtirilishi nafaqat texnologik jarayon, balki ijtimoiy-pedagogik transformatsiya ekanligini ta’kidlaydi. Uning fikricha, raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonining barcha komponentlariga — mazmun, metod va baholash tizimiga ta’sir ko‘rsatadi.

Fullan (2013) esa ta’limda texnologiyalarni joriy etishda pedagogik yondashuvning ustuvorligini qayd etadi. U texnologiya faqat vosita ekanligini, asosiy e’tibor esa o‘qitish metodlariga qaratilishi lozimligini asoslab beradi. Shu jihatdan zamonaviy o‘qitish usullarini rivojlantirishda texnologiya va pedagogikaning integratsiyasi muhim omil hisoblanadi.

Bates (2019) o‘z ishlarida raqamli ta’lim muhitida samarali o‘qitish uchun yangi metodik yondashuvlar zarurligini ta’kidlaydi. U ayniqsa blended learning modelining samaradorligini asoslab, uning talabalarning mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi rolini ko‘rsatadi.

Shuningdek, Holmes (2019) sun’iy intellekt texnologiyalarining ta’limga ta’sirini o‘rganib, adaptiv ta’lim tizimlari orqali individual yondashuvni kuchaytirish mumkinligini qayd etadi. Bu esa zamonaviy o‘qitish usullarining yangi bosqichga ko‘tarilayotganini ko‘rsatadi.

Mahalliy tadqiqotlarda ham zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati keng yoritilgan. Mardonov (2021) zamonaviy o‘qitish usullarining samaradorligini oshirishda interaktiv metodlarning rolini alohida ta’kidlaydi. Uning fikricha, talabalarni faol o‘quv jarayoniga jalb qilish ta’lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biridir.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy o‘qitish usullari raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt va talaba markazli yondashuv asosida shakllanmoqda. Biroq bu jarayonni samarali amalga oshirish uchun pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi va metodik kompetensiyalarini rivojlantirish zarur.

Mazkur tadqiqotda oliy ta'limda o'qitish usullarining zamonaviy tendentsiyalarini o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlar uyg'un holda qo'llanildi. Birinchidan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi asosida zamonaviy pedagogik yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning ta'lim tizimidagi o'rni o'rganildi. Ushbu metod orqali mavzuga oid asosiy nazariy qarashlar umumlashtirildi va ilmiy asos yaratildi.

Ikkinchidan, taqqoslash (komparativ) metodi yordamida an'anaviy va zamonaviy o'qitish usullari o'rtasidagi farqlar tahlil qilindi. Bu esa zamonaviy metodlarning afzalliklari va kamchiliklarini aniqlash imkonini berdi.

Uchinchidan, kuzatish metodi orqali oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan o'qitish usullari tahlil qilindi. Bu metod real ta'lim jarayonidagi holatni o'rganish imkonini berdi.

To'rtinchidan, so'rovnoma metodi (anketa) asosida talabalar va o'qituvchilarning zamonaviy o'qitish usullariga bo'lgan munosabati o'rganildi. So'rov natijalari ta'lim jarayonining samaradorligini baholashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Shuningdek, tahlil va sintez metodlari orqali olingan ma'lumotlar umumlashtirildi va ilmiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot jarayonida obyektivlik, tizimlilik va ishonchlilik tamoyillariga amal qilindi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda zamonaviy o'qitish usullarining joriy etilishi ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Xususan, talaba markazli yondashuv asosida tashkil etilgan o'quv jarayonida talabalar faolligi oshib, ularning mustaqil o'rganish ko'nikmalari rivojlanmoqda.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida ta'lim jarayonining moslashuvchanligi ortib, talabalar uchun qulay o'quv muhiti yaratilmoqda. Onlayn platformalar va elektron resurslar yordamida talabalar o'z bilimlarini mustaqil ravishda mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Interaktiv metodlar qo'llanilgan darslarda talabalar ishtiroki yuqori bo'lib, ularning tanqidiy fikrlash qobiliyati rivojlanayotgani kuzatildi. Amaliy ish va loyiha asosida o'qitish metodlari ayniqsa samarali ekanligi aniqlandi.

Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish esa ta'lim jarayonini individuallashtirishga xizmat qilmoqda. Adaptiv ta'lim tizimlari orqali talabalar o'z bilim darajasiga mos topshiriqlarni bajarish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Biroq tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, barcha o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi yetarli darajada emasligi, texnik infratuzilmaning cheklanganligi va ba'zi talabalar uchun mustaqil o'rganish qiyinchilik tug'dirayotgani kuzatildi. Umuman olganda, natijalar zamonaviy o'qitish usullarining ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi va ularni ta'lim jarayoniga keng joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Muhokama

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy o'qitish usullari oliy ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq ularni samarali joriy etish uchun tizimli yondashuv zarur. Xususan, o'qituvchilarning malakasini oshirish, texnik infratuzilmani rivojlantirish va metodik qo'llanmalarni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda muvozanatni saqlash zarur. Ya'ni texnologiyalar o'qituvchini to'liq almashtirmasligi, balki uni qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida xizmat qilishi lozim.

Xulosa Xulosa qilib aytganda, oliy ta’limda o‘qitish usullarining zamonaviy tendentsiyalari ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ushbu tendentsiyalar ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarni zamonaviy mehnat bozoriga tayyorlash va ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kelajakda ta’lim tizimi yanada raqamlashtirilishi va individuallashtirilishi kutilmoqda. Shu sababli zamonaviy o‘qitish usullarini chuqur o‘rganish va amaliyotga joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar ro’yxati

1. Fullan, M. (2013). Stratosphere.
2. Selwyn, N. (2016). Education and Technology.
3. Bates, T. (2019). Teaching in a Digital Age.
4. Holmes, W. (2019). AI in Education.
5. Anderson, T. (2020). Online Learning.
6. Mardonov, S. (2021). Pedagogik texnologiyalar.

References

7. Fullan, M. (2013). Stratosphere.
8. Selwyn, N. (2016). Education and Technology.
9. Bates, T. (2019). Teaching in a Digital Age.
10. Holmes, W. (2019). AI in Education.
11. Anderson, T. (2020). Online Learning.
12. Mardonov, S. (2021). Pedagogical technologies